

Miten hoidan orkideoitani

“Minulla on orkidea. Miten sitä pitää hoitaa?”

Tämän lauseen olen kuullut kymmeniä kertoja neuvontatilaisuuksissa. Erilaisia orkideoita on kuitenkin todella paljon, joten yksinkertaista ohjetta on mahdotonta antaa. Usein kysyjällä on mielessään *Phalaenopsis*-sukuun kuuluvan perhosorkidean risteymä.

Kuitenkaan sana ‘orkidea’ ei todellakaan tarkoita vain perhosorkideaa, sillä orkideojen suuressa heimossa on yli 800 sukua. Suvut muodostuvat lajeista, joita on luonnosta löydetty yli 20 000. Uusia lajeja löydetään jatkuvasti.

Lähes kaikki kaupoissa myytävät orkideat ovat jalostettuja risteymiä. Niitä on rekisteröity jo yli sata tuhatta ja uusia jalostetaan jatkuvasti. Ne sopeutuvat luonnolajeja huomattavasti paremmin ikkunalautakasvatukseen. Markettien perhosorkidearisteyvät ovat usein tällaisia nimettömiä, helppohoitoisia kasveja, joita kasvatetaan massatuotantona satojatuhansia kappaleita edullisella hinnalla myytäväksi.

Myös useat luonnonlajit sopeutuvat kotona kasvatettaviksi, varsinkin jos käytettävissä on orkidealasikko tai -terraario.

Orkideoita kasvaa Etelämannerta lukuun ottamatta kaikkialla maapallolla. Ne kasvavat vuorten rinteillä, epifyytteinä sademetsien puissa, litofyytteinä kivien päällä, maaorkideoina niin soilla kuin puoliautiomaisakin.

ONNISTUNUT HOITO ON MONEN TEKIJÄN YHTEENSOVITTAMISTA

Orkideojen valtavan lajimäärän ja hyvin erilaisten kasvu- ja elinympäristöolojen johdosta kaikille sopivaa yleistä hoito-ohjetta ei voida antaa. Kullakin orkidealajilla ja -risteymällä on omat vaatimuksensa kasvupaikan lämpö-, valo- ja kosteusoloista. On hyvä tietää, millaisissa oloissa laji tai risteymistä puhuttaessa risteymän vanhemmat luonnossa kasvavat. Silloin on paljon helpompaa järjestää orkidealle parhaiten sopivat kasvuolot. Mikäli olot eivät ole edes tyydyttäviä, vaativimmat orkideat kukkivat harvoin tai eivät lainkaan, kasvavat huonosti tai kuolevat helposti.

Harrastusta aloittaessa kannattaa tutustua alan kirjallisuuteen ja muihin tietolähteisiin.

Kaikilla orkideoilla on kuitenkin joitain perustarpeita ja ne kannattaa pitää mielessä uutta orkideaa hankittaessa.

Kasvin tarvitsema valon määrä.

Jos tarjolla on vain pohjoisikkuna ilman lisävaloa ja tavallinen asuinhuoneen lämpö, usean orkidealajin viihtyminen vaikeutuu. Silloin orkideat pitää vain valita niiden joukosta, jotka pärjäävät talvellakin lämpimässä, eivätkä tarvitse paljoa valoa. Tällaisia ovat mm. eräät useimmiten kirjavalehtiset *Paphiopedilum*-suvun venuksenkengät sekä niiden risteymät.

Phalaenopsis-suvun perhosorkideat tarvitsevat kukkiakseen enemmän valoa kuin edellä mainitut venuksenkengät. Itä-länsisuuntainen tai varjostettu eteläikkuna riittää niille. Komeakukkaiset *Cattleya*-sukuun kuuluvat katileijat vaativat paljon valoa, joten niiden kasvatus voi onnistua aurinkoisella ikkunalla.

Hyvän lisävalon avulla orkideoita voi kasvattaa missä hyvänsä, jopa ikkunattomassa tilassa.

Onko kasvilla lepoaika? Kuinka ankara se on?

Eräät orkideat lepäävät osan vuodesta, useimmiten talvella, jolloin niitä lajin tai risteymän sekä kasvupaikan lämpötilan vuoksi pitää kastella vain hyvin niukasti tai ei lainkaan. Jotkut orkideat kasvavat jatkuvasti ja tarvitsevat samanlaista hoitoa ympäri vuoden.

Varsinkin talvella on otettava huomioon hyvän kasvun edellyttämät lämpötilat. Jos orkidealaji tarvitsee talvella viileän lepoajan 10–15 asteessa tai jopa viileämmässä, etkä voi sitä tarjota, tällaista kasvia on turhaa hankkia.

Tärkeää on kuitenkin muistaa, ettei kaikkia orkideoita hoideta samalla tavalla, vaan kullakin lajilla ja risteymällä on omat kasvun edellytyksensä. Joidenkin orkidealajien ja -risteymien kasvattamisesta löydät yksityiskohtaisempaa tietoa Orkideayhdistyksen kotisivuilta kohdasta Lajikohtaiset ohjeet.

VALO

Valo on kasvien elämän perusedellytys: ilman sopivan voimakasta valoa orkideatkaan eivät pysty yhteyttämään. Valitettavasti maamme leveysasteilla auringonvaloa on kesällä liikaa ja talvella liian vähän.

Suuri osa orkideoista kasvaa luonnossa metsissä, suurten puiden oksilla tai maassa niiden alla, jolloin valo suodattuu lehvästön lävitse. Suomen kevään ja alkukesän voimakas auringonpaiste on vaarallinen orkideoille: ikkunankin läpi auringonsäteet voivat

polttaa orkideojen lehdet. Orkideat onkin suojattava suoralta auringolta joko varjostamalla tai siirtämällä ne kauemmaksi ikkunasta. Kesän ulkona viihtyvät orkideat tottuvat vähitellen auringonpaisteeseen ja loppukesästä joitakin niistä voi pitää auringossa, kunhan niiden lehdet eivät pääse liikaa kuumenemaan.

Talvisin orkideat kaipaavat valoa niin paljon, että valoisallakin ikkunalla kukkiminen onnistuu vain harvalta. Silloin keinovalo pitää ottaa avuksi. Lisävaloksi ei kelpaa tavallinen hehkulamppu, sillä sen valon spektri ei ole hyödyllistä kasveille. Hehkulamppu myös kuivattaa ja kuumentaa ilmaa kasvin ympärillä.

Valaistukseen tarvitaan kunnollinen, kasveja varten suunniteltu kasvua ja kukkimista edistävä valaisin, nykyisin usein ledivalo. Ledivalot ovat miellyttävän sävyisiä, eivätkä tuota lämpöä. Ne ovat kevyitä ja siten helppoja asentaa oikealle etäisyydelle kasveista, jotta valoteho on riittävä, mutta ei vahingoita kasvia. Ajastimeen kytkettynä valot syttyvät ja sammuvat haluttuna aikana. Sopiva valaistusaika on 10–14 tuntia päivässä.

LÄMPÖ

Huonekasveina kasvatettavat orkideat ovat lähtöisin pääasiassa trooppisilta seuduilta. Suuri osa niistä kasvaa vuorten rinteillä, joissa lämpö voi vuorokauden aikana vaihdella suuresti. Monet orkideat viihtyvät hyvin, kun öisin lämpö putoaa 2–10 astetta. Kasvukaudella sopiva lämpö päivisin on 20–25 °C ja öisin 16–20 °C.

Yön ja päivän lämpötilojen vaihtelu on usein hankalasti toteutettavissa nykyaikaisissa asunnoissamme.

Pari vinkkiä: sulje lämmitys orkideahuoneesta yöksi tai eristä ikkunalauta huoneesta verholla tai muovilla, jolloin orkideat ovat paremmin suojassa huoneen lämmöltä, ja ikkunasta hohkaava kylmyys myös hieman viilentää niiden elinympäristöä.

Eräät orkidealajit tarvitsevat hyvin kasvaakseen talvehtimistä valoisassa, mutta viileässä. Tällainen on mm. perinteinen *Rossioglossum grande*. Helpompia ovat *Pleionet*, joiden lehdettömiä mukuloita voi talvettaa kuiviltaan paperipussissa jääkaapin vihanneslokerossa.

ILMANKOSTEUS

Useat kasvattamistamme orkideoista ovat kotoisin seuduilta, missä sataa varsinkin sadekaudella todella paljon, ja osa kasvaa sumumetsissä. Siksi ilmankosteus on orkideoille hyvin tärkeää. Ihanteellisen kasvuympäristön ilmankosteuden pitäisi olla vähintään 50 %, mieluiten 60–80 %, vaativimmille lajeille enemmänkin. Tällaisen ilmankosteuden voi saavuttaa vain orkidealasikossa.

Asuinhuoneessa, varsinkin talvisin, ilmankosteutta on aina liian vähän. Toisaalta nykyiset marketti-orkideat pärjäävät kuivassakin ilmassa aika hyvin.

On hyvä muistaa perussääntö: Mitä lämpimämpi huone, sitä kuivempi ilma ja alhaisempi ilmankosteus.

Ikkunalaudalla orkideojen kasvuympäristön ilmankosteutta voi nostaa laakeilla astioilla, joiden pohjalla on vettä. Tällöin orkideoiden ruukut seisovat ritilällä vesiastian päällä. Yksit-

täiselle kasville voi laajan suojaruukun pohjalle panna hydro- tai ruukkusoraa ja pitää pohjalla jatkuvasti vähän vettä. Orkidearuukku laitetaan soran päälle, sillä se ei saa jatkuvasti seistä vedessä.

Ilmankosteutta voi myös kohottaa ilmankostuttajalla tai sumuttamalla kasveja riittävän usein.

On huomattava, että ilmankosteus ja kasvien pitäminen litimärkinä eivät ole sama asia. Suurin osa trooppisista orkideoista kasvaa luonnossa epifyytteinä puiden päällä. Vaikka sade kasteleekin niiden juuret läpimäriksi, sateiden välillä oksistossa puhaltava tuuli kuivattaa juuret nopeasti. Tarjoa orkideallesi riittävä ilmankosteus, mutta älä kastele liikaa. Liikakastelu on orkideojen yleisin kuolinsyy!

SUMUTTAMINEN

Orkideoiden kasvualustan ja lehtien sumuttaminen nostaa lyhyeksi ajaksi ympäröivän ilman kosteutta. Eräät orkideat hyötyvät sumuttamisesta, toisille sumutus ei sovi. Orkideoita kannattaa sumutella aamuisin ja päivisin. Illalla sumuttamista pitäisi välttää, sillä lehtihankoihin ja kasvupisteeseen (versotötteröön) yöksi seisomaan jäänyt vesi voi mädännyttää kasvin. Märkyys on hyvä kasvualusta sien- ja bakteeritaudeille.

Avonaisia kukkia ja nuppuja ei kannata sumutella, sillä niihin saattaa tulla rumia läiskiä. Älä myöskään sumuta auringossa olevaa kasvia, sillä lehtien pinnoille jääneet vesipisararat toimivat linssin tavoin ja polttavat lehtiin laikkuja.

Sumuta aina mahdollisimman hienojakoisella suihkeella. Sumutusveteen voit sekoittaa myös esimerkiksi merileväuutetta.

KASTELU

Kastelusta on vaikeaa antaa täsmällisiä ohjeita, sillä jokaisen kasvin vedentarve on yksilöllistä. Suuri, rehevästi kasvava kasvi kuluttaa vettä paljon enemmän kuin pieni.

Kastelun tarvetta harkittaessa on otettava huomioon kukin lajin edellyttämät kosteusolot, jotka määräytyvät kasvuympäristön lämpötilan, ilmankosteuden ja valon määrän mukaan. Myös kastelutapa vaikuttaa siihen, kuinka usein on kasteltava.

Jos olet epävarma, tarvitseeko kasvi kastelua, jätä mieluummin kastelematta. Pienellä harjoittelulla opit ruukun painosta huomaamaan, pitääkö orkideaa kastella nyt vaiko vasta parin päivän päästä.

Juurten kasvutavan perusteella voidaan kastelun tarve määritellä karkeasti näin:

Paksujen juurten annetaan imeä kunnolla vettä, minkä jälkeen niiden on saatava kuivua. Useimpien ohutjuuristen kasvualusta pidetään melkein jatkuvasti tasakosteana.

Suurin osa kasvatettavista orkideoista on keskيتين kulkijoita, joiden veden tarve riippuu kasvualustan materiaalista ja ympäristön oloista.

Kaikki orkideat tarvitsevat kasvukaudella vettä, eivät kuitenkaan enempää kuin pystyvät sitä käyttämään. Orkideoiden juuret mätänevät helposti, jos kasvualusta on jatkuvasti märkä.

On myös orkideoita, joiden kasvualustan pitää olla hyvin kostea koko vuoden, esim. *Phragmipedium besseae* risteymät, jotka kasvavat parhaiten silloin, kun aluslautasella on jatkuvasti vähän vettä.

Orkideoille paras kasteluvesi on sadevesi, sillä kasteluveteessä ei saa olla liikaa kalkkia tai rautaa. Olemme Suomessa kuitenkin etuoikeutettuja, sillä vesijohtovetemme on hyvälaatuista ja sopii kasteluun.

Veden tulee olla jokohuoneenlämpöistä tai hieman lämpimämpää.

Myyjien suosittelema orkidean kastelutapa on upottaa kukkaruokku veteen kerran viikossa. Tämä on helppoa neuvoa silloin, kun muuta hoito-ohjetta ei osata antaa. Ohjeen noudattaminen johtaa usein juurten mätänemiseen, kun kasvualusta pysyy jatkuvasti liian märkänä. Kasvuympäristön lämpö-, valo- ja ilmankosteus ovat ratkaisevia tekijöitä mietittäessä, kuinka usein tarvitsee kastella.

Upotuskastelussa ruokku upotetaan hetkeksi veteen, jolloin vesi tunkeutuu kaikkialle kasvualustaan ja kostuttaa juuriston. On vältettävä upottamista kasvia liian syväälle, sillä lehtien väliin tai lehtiruusukskeen keskelle jäänyt vesi voi aiheuttaa kasvin mätänemisen.

Suojaruukuissa kasvavat orkideat on helppo kastella kaatamalla vettä suojaruokkuun. Halutun ajan kuluttua se kaadetaan sieltä pois.

Molemmissa edellä mainituissa kastelutavoissa on liikakastelun vaara. Litimäräksi kastunut kasvualusta pysyy keskiosiltaan kauan märkänä, vaikka se päältäpäin näyttäisikin kuivalta.

Jos kastelee upottamalla kaikki orkideat samassa vedessä tai kaatamalla samaa vettä suojaruukusta toiseen, taudit ja tuholaiset leviävät helposti kaikkiin kasveihin. Painepullon kapea vesisuihku on kätevä täsmäkasteluun suoraan juurille tai vähän kauempanakin olevaan ruokkuun. Eikä vettä tule kerralla annettua liikaa.

Kasteltaessa kannulla tai painepullolla vesi ei välttämättä heti kostuta koko kasvualustaa. Aluslautaselle valuneen veden voi jättää muutamaksi tunniksi imeytymään kasvualustaan tai haihtumaan ympäristöön. Sen jälkeen kasvualustan annetaan kuivahtaa sopivasti ennen seuraava kastelua.

Myös aluslautasen kautta voi kastella. Esimerkiksi isoa, ruukkunsa täyteen kasvanutta *Cymbidiumia* voi hyvin kastella kaatamalla veden aluslautaselle. Kun aluslautanen on kuivunut, seuraavan kerran annetaan vettä parin päivän kuluttua.

Tärkeää: Lepotilaiset tai muuten huonosti kasvavat orkideat tarvitsevat vähän tai ei lainkaan vettä, joten kastelun kanssa on oltava hyvin varovainen. Myös lepoajan jälkeen kastellaan ensin vain vähän ja kastelua lisätään, kun uutta kasvua ilmestyy. Jatkuvasti märkä kasvualusta saa juuret mätänemään. Juurettomaksi menneen orkidean elvyttäminen on pitkä ja hankala prosessi, eikä se aina edes onnistu.

RAVINTEET

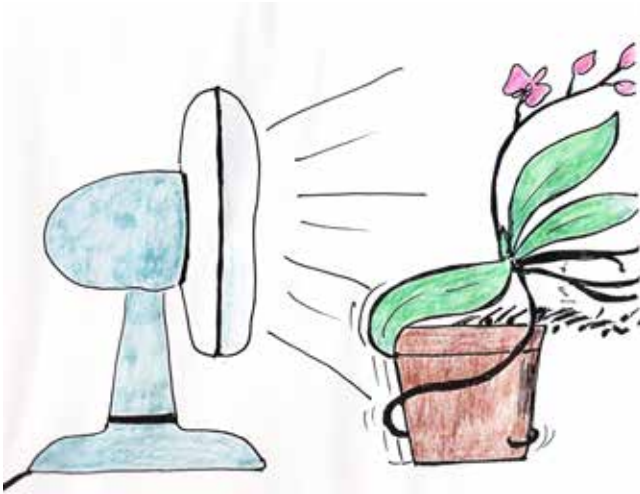
Orkideat tarvitsevat myös ravinteita. Orkideamme kasvatetaan nykyisin suurissa tarhoissa, joissa niille annetaan ravinteita säännöllisesti. Ravinteiden koostumus vaihtelee sen mukaan, onko tarkoitus kasvattaa vihermassaa vai kukkia.

Suomessa orkideoiden kasvukausi on huhti–syyskuussa, mutta hyvien lisävalojen avulla sekä lajin oman rytmin mukaisesti se voi jatkua ympäri vuoden. Kasvaessaan orkideat tarvitsevat säännöllisesti ravinteita. Niitä ei kuitenkaan saa antaa liian vahvoina, eikä liian usein. Orkideoille on nykyisin saatavilla runsas valikoima ravinteita, sellaisiakin, joita voi käyttää jokaisella kastelukerralla.

Ravinteiden annosteluohjeita on syytä noudattaa, mutta ravinnetta voi antaa myös ohjetta laimeampana. Useimmiten ravinteita lisätään kasvuaikana kasteluveteen kerran viikossa, upotuskastelussa 2–3 kertaa kuukaudessa. Useimmat orkideat kukkivat kasvukauden päätteeksi, jolloin niille ei kannata antaa ravinteita.

Toisaalta mieto ravinnekastelu ei vahingoita kukkia. Levossa olevat orkideat eivät myöskään tarvitse ravinteita, mutta niille voi antaa esimerkiksi merileväuutetta kastelun yhteydessä.

TUULETUS

Luonnossa ilma liikkuu orkideoiden ympärillä jatkuvasti viilentäen niitä ja kuivattaen ylimääräisen veden. Ikkunalaudalla ja etenkin umpinaisessa orkidealasikossa ilma ei juurikaan liiku. Orkideoille ilman liikkuvuus on tärkeää, siksi kannattaa ottaa avuksi tuuletin.

Kasvattajilla on hyviä kokemuksia ns. laitetuulettimista, jotka toimivat yleensä 9–15 voltin virralla. Pieni laitetuuletin on hyvä ripustaa vesiastian yläpuolelle, jolloin ilman liike saa veden haihtumaan lisäksi lasikon sisäilman kosteutta. Ajastimella voi säädellä tuulettimen toiminta-ajan, haluttaessa se voi olla yhtämittaisestikin päällä. Pienikin tuuletin on sähkölaite, joten se on suojattava kastumiselta. On tärkeää huomata, että oleskelutiloihin tarkoitettujen, valovirralla toimivien tuulettimien voisivat olla hengenvaarallisia kosteissa oloissa, joten niitä ei saa käyttää.

Kesällä orkideat voivat olla avonaisen ikkunan vieressä, sillä liikkeessä oleva ilma viilentää niitä kuumina ja aurinkoisina päivinä. Muista varjostaa orkideoita suoralta auringonpaisteelta! Talvella tuuletusta avoimen ikkunan kautta on vältettävä, sillä orkideat paleltuvat herkästi.

ORKIDEOIDEN LISÄÄMINEN JA JAKAMINEN

Orkideoiden kasvattaminen siemenistä onnistuu vain steriileissä laboratorio-oloissa.

Kotikasvatuksessa suureksi kasvaneen orkidean voi jakaa osiin tai irrottaa siitä hyvässä kasvussa oleva verso, jossa on ehdottomasti oltava myös eläviä juuria.

Jotkut orkideat kasvattavat keikejä, esimerkiksi *Dendrobium*-suvun kasvien varteen kasvaa uusia pikkuversonja tai perhosorkidean kukkavarteen uusi lehtiruusu. Nämä lähtevät parhaiten kasvuun, jos niissä on jo isohkoja juurten alkuja. Ludisia lisätään varsipistokkaista eli varresta leikatuista paloista, jotka juurtuvat vesilasissa.

Suureksi kasvaneen ja ruukusta ulos pursuavan

orkidean jakamisessa on tärkeintä, ettei sitä jaeta liian pieniin osiin. Jakopaloissa on oltava useampi verso, joissa on elävät juuret ja vähintään yksi kasvussa oleva verso. Ylöspäin kasvavista, ns. *Vanda*-tyyppistä orkideoista voi myös ottaa latvapistokkaan, kunhan myös sen tyvelle jää muutama parisenttinen juuren alku. Vanha ranka kasvattaa useimmiten uuden latvan.

Orkideoita ei kannata jakaa liian pieniksi paloiksi. Vanhat, jopa lehdettömätkin versot ovat niiden varavintovarastoja, jotka auttavat kasvia elämään ennen uusien juurten kasvamista. Uudet juuret kehittyvät uusiin versoihin, vanhat versot kasvattavat hyvin harvoin uusia juuria. Pienet vain yhdestä varsimukulasta tai versosta koostuvat jakopalat kuolevat helposti, ja niiden varttumisen kukkivaksi kasviksi voi hyvissäkin oloissa kestää vuosia.

JUURETTOMAN ORKIDEAN ELVYTYS

Täysin juureton orkidea elpyy parhaiten rahkasammalpedillä. Läpinäkyvän astian pohjalle laitetaan hiilenpaloja, niiden päälle pystyasentoon eläviä rahkasammaleen latvoja. Pohjalle sen verran vettä, että sammal pysyy kosteana. Sammalla ei saa olla liian märkää eikä sitä pidä päästää kokonaan kuivumaan. Kasvi asetetaan kevyesti sammaleen päälle. Astia viedään valoisaan, auringolta suojattuun paikkaan. Muutaman viikon kuluttua orkideaan alkaa kasvaa juuria. Ilman-kosteuden lisäämiseksi astian päälle voi laittaa väljän hupun muovipussista, johon kuitenkin pitää jättää ilmarakoja homehtumisen estämiseksi.

Muovipussia voi käyttää myös elvyttämiseen. Tällöin isohkon muovipussin pohjalle laitetaan elävää rahkasammalta ja hiukan vettä. Kasvi asetetaan kokonaan muovipussin sisälle, rahkasammaleen päälle. Pussiin puhalletaan ilmaa ja pussinsuu suljetaan tiiviisti. Ripustetaan valoisaan, auringolta suojattuun paikkaan. Jos kasvuun lähtö on hidasta eikä hometta näy kasvi voi olla pussissa kuukausia.

ISTUTTAMINEN

Orkideoita voi kasvattaa hyvin erilaisissa ruukuissa, koreissa ja alustoilla. Aiemmin käytettiin pääasiassa saviruukkuja, nykyään läpinäkyvät muoviruukut ovat varsinkin perhosorkideoiden kasvattajien suosiossa. Viherhuoneissa ja orkidealasioissa voi kasvattaa rimakoreissa tai epifyytinä korkkitammen kaarnan palalla tai muulla palikalla. Vandat voivat kasvaa täysin paljasjuurisina.

Useimmat orkideat tarvitsevat pienen, mielellään matalan ruukun. Poikkeuksen tekevät kymbidit ja *Phragmipediumit*, joiden suuri juuristo viihtyy parhaiten syvässä ruukuissa. Ruukun värillä tai materiaalilla ei ole suurta merkitystä. On muistettava, että tumma ruukku kuumenee auringonpaisteessa, eivätkä kaikkien orkideoiden juuret siitä välttämättä pidä. Läpinäkyvästä ruukusta näkee juurten kunnon ja kastelutarpeen helpommin.

Lasi on viileissä oloissa kylmä materiaali, mutta lämpimässä huoneessa tasalämmössä viihtyville orkideoille se on ihan käyttökelpoinen. Lasiruukkujakin on tarjolla, mutta niissä on vain pieni pohjareikä, joten kastelun kanssa on oltava tavallistakin huolellisempi.

Vandoja on kasvatettu laajasuisissa ja korkeissa lasimaljakoissa. Niihin kasvi asetellaan maljakon suulle siten, että vain juuret ovat maljakossa. Kasteltaessa maljakko täytetään vedellä ja halutun ajan kuluttua vesi kaadetaan pois. Maljakon suun tulee olla sen verran laaja, että ilma pääsee kiertämään juuristossa. Vähän samalla tavalla "varpaat vedessä" voi kasvattaa perhosorkidea: juuret maljakossa, lehdet ulkopuolella ja pohjalla pidetään vain sen verran vettä, että juurten kärjet siihen ylettyvät. Veden annetaan välillä haihtua, jotta juuret pääsevät kuivahtamaan.

Orkideat ovat melko sopeutuvaisia. Suurelle osalle on tärkeintä, että juuret kastuvat kerralla hyvin ja sen jälkeen myös kuivahtavat nopeasti. Nopea kuivahtaminen edellyttää, että ilma kiertää kasvualustassa. Jos orkidearuukku tuntuu pysyvän jatkuvasti märkänä, sen sivuille voi tehdä tuuletusreikiä.

Ruukuttaminen

Orkideaa ei saa koskaan istuttaa turhaan, sillä kasvi kärsii siitä aina. Oikea istutusaika on silloin, kun vanha kasvualusta on liikaa maatonut tai kasvi on pursuamassa ruukustaan pois. Uudelleenistutuksen aika on silloin, kun kasvu on alkamassa. Muulloin istuttamista pitää välttää, ellei se ole kasvin hengissä pysymisen kannalta aivan välttämätöntä.

Jaettava orkidea on ennen jakamista kasteltava läpikotaisin. Märät juuret ovat taipuisia ja irtoavat helpommin vanhan ruukun seinämitä. Kasvualusta ravistellaan pois juuristosta, tarvittaessa juuret huuhdotaan.

Poistetaan kuolleet, huonokuntoiset sekä vahingoittuneet juuret, samoin kasvin huonokuntoiset versot.

Ruukun pohjalle tehdään salaojitus ruukkusorasta tai isoista hiilenpaloista tai saviruukun sirpaleista. Tämän salaojituksen päälle vähän kasvualustaa, minkä jälkeen orkidea asetellaan ruukkuun parhaiten kiertäen, jolloin pitkätkin juuret saadaan asettumaan hyvin ruukun pohjalle. Kasvualustaa ripotellaan juurten väliin, sitä samalla vähän tiivistäen. Istutettu orkidea on tuettava niin, ettei se pääse liikkumaan, sillä liike vahingoittaa kasvuun lähteviä herkkiä uusia juuria. Tukemiseen on hyvä käyttää kukkakeppejä, joita voi työntää tarvittaessa myös muoviruukun lävitse.

Orkidea vaihdetaan isompaan ruukkuun, vaikka kasvualusta on vielä hyväkuntoinen.

Kasvi poistetaan vanhasta ruukusta juuripaakkuja rikkomatta. Lähes ehjänä säilynyt juuripaakku siirretään isompaan, salaojitettuun ruukkuun ja reunoille jäänyt tila täytetään kasvualustalla.

Kasvualusta

Useimmista muista kasveista poiketen orkideojen juuret tarvitsevat ympärilleen todella ilmavan kasvualustan. Sen tulee olla niin ilmava, että kasteluvesi hujautaa kasvualustan läpi. Kuitenkin sen pitää pidättää vettä sen verran, että juuret pysyvät kosteina. Liian tiivis alusta säilyy märkänä liian kauan, jolloin orkideoiden juuret mätänevät helposti.

Paksujuurisille orkideoille, esimerkiksi katleijoille, käytetään yleisesti isorakeista kaarnarouhetta, jonka seassa on vain vähän hienojakoista, kosteutta pidättävää ainesta. Mitä ohuemmat juuret orkidealla on, sitä hienojakoisempaa kasvualustan pitää olla.

Kasvualustana voidaan käyttää hyvin monenlaista materiaalia, orkidealajin tyypillisen kasvutavan mukaan. Useimmiten karkeaa ja hienojakoista materiaalia sekoitetaan keskenään, eikä ns. tavallista kukkamul-taa käytetä. Useimmat kasvattajat valmistavat oman sekoituksensa.

Istuttamiseen käytettävän kasvualustan pitää olla ennen istutusta kosteaa. Jos istutettaessa käytetään useita erilaisia materiaaleja, jotka sekoittuvat vasta ruukussa, niitä kaikkia ei tarvitse kostuttaa valmiiksi. Kun istutus on valmis, se kastellaan.

Kasvualustaksi sopivia materiaaleja myydään puutarhaliikkeissä, päivittäistavarakaupoissa, myös lemmikkieläinkaupoista löytyy orkideoille sopivaa alustamateriaalia. Samoin puutarhanhoitoon erikoistuneista nettikaupoista löytyy kaikenlaisia tarvikkeita.

Männynkaarna

Helpointa on ostaa valmiiksi pussitettua kaarna. Esimerkiksi Orkideamulta-nimisenä myytävä valmiste on männyn kaarna, jonka seassa on vähän rahkasammalta.

Kaarnarouhetta voi itsekin tehdä. Metsästä maanomistajan luvalla haettu männyn kaarna on syytä steriloida kuumassa uunissa. Kaarna pilkotaan pieniksi paloiksi. Palojen koko riippuu orkidean juuren paksuudesta: ohutjuurisille orkideoille (juuren paksuus noin 1 mm) sopii raekooltaan 0,5 sentin kokoiset palat, paksujuurisille (juuret noin lyijykynän paksuisia) voi käyttää peukalonpään kokoisia paloja, muille siltä väliiltä.

Rahkasammal

Sammal tuo ilmavuutta kasvualustaan, mutta imee samalla myös paljon vettä. Se auttaa pitämään kasvualustan tasaisen kosteana. Rahkasammalta on saatavana sekä tuoreena että kuivattuna esimerkiksi useiden orkideatarhojen nettikaupoista. Myös sen keräämiseen luonnosta tarvitaan maanomistajan lupa.

Kookosrouhe tai kookoskuitu

Kookospähkinän kuoresta valmistettua rouhetta voi käyttää männynkaarnan tavoin. Ennen käyttöä sitä liotetaan pakkauksen ohjeen mukaan. Kookoskuitu on ohutta säiettä, joten se sopii tiiviimmän kasvualustan tekoon.

Karkeaa turvetta voidaan käyttää orkideoille, jotka tarvitsevat multavampaa alustaa.

Puuhiili tai Biohiili on erinomainen kasvualustojen osa. Se on steriili, eikä siinä ole tuholaisia eikä sienitauteja. Se myös imee ja varastoi hyvin vettä, mutta ei koskaan tule litimäräksi. Se sopii myös hyvin salaojitukseen. *Vanda*-tyyppiset orkideat eivät koreissa kasvaessaan muuta kasvualustaa kaipaakaan. Sopivan hiilen voi valmistaa itse takassa tai nuotiossa lehtipuis-ta, tai sen voi ostaa valmiina lehtipuusta tehtynä grilli-hiilenä. Huomaathan, että vain puhdas käsittelemätön grillihiili on käyttökelpoista, eivät esimerkiksi brikitit. Grillihiili on kuivattua, joten se on kiehautettava, jotta se alkaisi imeä vettä. Biohiili sopii myös orkideoiden kasvualustaksi.

Seramis on kuivatusta savesta tehty pienirakeinen rouhe, joka imee vettä. Se sekoitetaan muun kasvualustan joukkoon, sopii varsinkin ohutjuurisille orkideoille.

Seramis Savirouhe Orkideoille on isompirakeista ja siihen on sekoitettu männynkaarna, mahdollisesti myös rahkasammalta.

Perliitti ja vermikuliitti. Perliitti imee vain vähän vettä ja rakeisena kuohkeuttaa alustaa. Vermikuliitti varastoi huomattavasti enemmän vettä, jolloin alusta pysyy kauemmin kosteana.

Kevytsora tai ruukkusora sopivat parhaiten salaojitukseen, mutta niitä voidaan myös sekoittaa kasvualustan joukkoon lisäämään sen ilmavuutta.

Hydrosoraa käytetään pääasiassa vesiviljelyssä.

Saviruukun sirpaleet sopivat hyvin salaojitukseen. Muoviruukun pohjalla ne auttavat pitämään muuten kevyen ruukun paremmin pystyssä.

TEKSTI: ZOJA PIENIMÄKI

PIIRROKSET: TAMARA PIENIMÄKI

